

- stabilizacja gospodarki i poprawa klimatu inwestycyjnego w kraju, czemu towarzyszy wzrost wypłacalności klientów.

Wzmocnienie popytu na usługi konsultantów przyczynia się również do «odmłodzenia» kadry zarządzającej, która jest świadoma konieczności opanowania nowoczesnych technologii zarządzania oraz wagi zintegrowanego podejścia do rozwiązywania problemów. Z kolei stary zespół menedżerów skupia się na «produkcyjnym» komponencie prowadzenia biznesu i nie rozumie istoty i korzyści płynących z doradztwa w zarządzaniu. Reorientacja akcjonariuszy na wartość rynkową firmy, a nie tylko na zysk netto, powoduje konieczność zwiększenia wartości niematerialnych, w tym rozwoju pracowników, wzrostu wartości marki, poprawy wizerunku firmy, opracowania skutecznych strategii konkurencyjnych.

Stąd istotnym warunkiem rozwoju doradztwa zarówno w kraju, jak i w środowisku globalnym jest stworzenie otoczenia instytucjonalnego sprzyjającego zwiększaniu wielkości i jakości biznesu doradczego, poprawie jego efektywności, wzmacnianiu wpływu doradztwa na wyniki gospodarcze poprzez optymalizację ich logistyki i przepływów finansowych.

Гомотюк Вікторія, Книш Людмила
Західноукраїнський національний університет

ПАНДЕМІЯ COVID-19 ТА ГРОШОВІ ПЕРЕКАЗИ УКРАЇНСЬКИХ МІГРАНТІВ

COVID-19 зупинив життя в Україні, поставивши багатьох трудових мігрантів перед складним вибором: залишатися за кордоном і працювати в небезпечних умовах; втратити роботу і сидіти на карантині, безробітним, у чужій країні; або повернутися додому – туди, де немає роботи.

Грошові перекази від працівників-мігрантів є важливим джерелом доходу для України. Сім'ї трудящих-мігрантів покладаються на гроші, які направляються додому для забезпечення їх безпосередніх потреб від їжі та житла до освіти та охорони здоров'я. Поточне уповільнення бізнесу та майбутня рецесія можуть негативно вплинути на заробіток трудящих-мігрантів. Існує ймовірність, що сім'ї та громади, які залежать від грошових переказів, відчуватимуть ефект «зниження витрат» та «нижчого споживання», що створить економічні проблеми в громадах походження.

Трудова міграція є головним інструментом грошових переказів. Так, приватні перекази у 2020 році (12121 млн дол. США) зросли на 1,68% у порівнянні з 2019 роком (11921 млн дол. США): вони складаються з чистої оплати праці міжнародних мігрантів та приватних трансфертів (табл. 1). Чиста оплата праці – це та частина заробітку членів родини за кордоном, що надсилається домашньому господарству на територію своєї економіки, та становить різницю між оплатою праці мігранта та його витратами у країні-реципієнті. Перекази здійснюються офіційними та неофіційними каналами.

Усупереч попереднім прогнозам щодо суттєвого зменшення приватних грошових переказів через кризу коронавірусу (Світовий банк передбачав щорічне зниження на 14%) протягом січня-серпня 2020 року, в Україні зменшення становило лише 6,4% [1], однак дані статистики зовнішнього сектору НБУ свідчать про річне зростання обсягів грошових переказів міжнародних мігрантів в Україну.

Таблиця 1

Обсяги приватних грошових переказів в Україну, млн дол. США

Показники	Рік		
	2018	2019	2020
Чиста оплата праці (ЧОП)	7911	8907	8796
Приватні трансферти (ПТ)	3200	3014	3325
Приватні перекази (ЧОП+ПТ)	11111	11921	12121

Джерело: складено авторами за даними [2].

Попередні прогнози надавались у зв'язку із закриттям українських кордонів навесні 2020 р., та поверненням мільйонів трудових мігрантів додому. Справді, найбільше зниження іноземних приватних грошових переказів з початку введення карантинних заходів спостерігалось у березні, квітні та травні.

З 2015 року, часу, коли Національний банк України почав вести статистику, найбільші обсяги приватних грошових переказів надходять з таких країн, як Польща, Росія, Чеська Республіка, США, Сполучене Королівство.

Польща займає лідируючі позиції з 2016 року по сьогодні. З 2015 р. по III квартал 2020 р. українці перевели з Польщі понад 16,1 млрд дол. США.

Аналізуючи обсяги приватних грошових переказів за час пандемії COVID-19, протягом I-III кварталів 2020 року вони становили 8928 млн дол. США. У розрізі основних країн-реципієнтів українських мігрантів, серйозних структурних зрушень не відбулось, – 27,5% становили перекази з Польщі, 9,7% – з Росії, 8,6% – з Чеської Республіки, 8,0% – з США, 7,2% – зі Сполученого Королівства [2].

Так, грошові перекази сприяють розвитку домашніх господарств та руху економіки, людського потенціалу, скороченню рівня бідності та нерівності, надходженню іноземної валюти, однак такі дані свідчать про те, що відбувається відтік робочої сили, у тому числі, висококваліфікованих працівників. Прагнення українського уряду обмежити еміграцію зрозуміле – масовий відтік робочої сили може мати негативні наслідки для країни в майбутньому. Мігранти не платять податки в Україні, але отримують певні форми соціальної допомоги від держави, такі як відпустки по хворобах та вагітності й пологах, компенсації за травми на виробництві, а також пенсії. Іншим питанням, яке викликає занепокоєння, є той факт, що багато українців, які працюють за кордоном, працюють поза кваліфікацією або на низькокваліфікованих роботах.

Враховуючи поточну нестабільну економічну ситуацію в Україні, включаючи високий рівень безробіття та низькі зарплати, українці продовжуватимуть намагатися працювати за кордоном, особливо в межах ЄС. Однак міграційний потік може сповільнитися через епідеміологічну ситуацію в нашій країні та світі. Незважаючи на це, українські мігранти ще більше прагнуть акумулювати свої сили й ресурси та надсилати кошти у всі регіони України, аби подбати про свої сім'ї та родини.

Перелік використаних джерел:

1. Face to face with migration in Ukraine. Central and Eastern Europe. *International Labour Organization*. 18.12.2020. URL: https://www.ilo.org/budapest/whats-new/WCMS_764754/lang--en/index.htm.

2. Грошові перекази. Статистика зовнішнього сектору України за методологією 6-го видання «Керівництва з платіжного балансу та міжнародної інвестиційної позиції» (МВФ, 2009). Дані статистики зовнішнього сектору. *Національний банк України*. 12.2020. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external/data-sector-external>.

Зварич Роман, Вишнівецький Юрій

Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль

РОЗШИРЕНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ВИРОБНИКА В ЕКОНОМІЦІ ЗАМКНУТОГО ЦИКЛУ

Сучасна індустрія глобального виробництва перетворює ресурси на надзвичайно велику кількість продуктів, приносячи споживачам значно вищий рівень матеріального комфорту, немислимий для попередніх поколінь. Разом із цим світова спільнота володіє знаннями та інструментами для побудови економіки за стандартами XXI ст. В минулому столітті промислове зростання економіки передбачало лінійний характер – «виробництво-використання-утилізація». Проте, цифрова революція відкриває новий вектор розвитку – циркулярну альтернативу, що дозволяє ефективно переміщувати матеріали, енергію, працю та інформацію з метою відновлення природного та соціального капіталу. Це стосується не тільки переробки, але і системи, що мінімізує ризики шляхом управління обмеженими запасами та відновлюваними потоками. Одним із основних факторів, що сприяє переходу до циркулярної економіки є нестабільність витрат на ресурси. В основному це зумовлює підвищення цін, знижуючи якість та впевненість в постачанні, що в підсумку може вплинути на кінцевий результат. Переробка, повторне використання і вторинне виробництво стали складовими економіки замкнутого циклу або циркулярної економіки, поширення якої відбувається стрімкими темпами в ЄС.

Концепція циркулярної економіки – це виклик сучасному екологічному та економічному розвитку, а з іншого боку, – вона відображає їх взаємозв'язок